

III. Určení rodičovství

Úkoly:

1. Uveďte, kdy vzniká rodinněprávní vztah matka - dítě. Je eticky, právně, event. společensky a nábožensky únosné tzv. surrogační mateřství?
2. Zamyslete se nad problematikou utajených a anonymních porodů.
3. Uveďte, kdy vzniká rodinněprávní vztah otec - dítě. Je eticky, právně, event. společensky a nábožensky přijatelné dárcovství spermatu?
4. Zabývejte se rozporem mezi principem anonymity dárců vajíčka i spermatu a právem dítěte znát svůj původ.
5. Posuďte, zda je opodstatněné provádění umělého oplodnění osamělým ženám, event. ženám žijícím v tzv. nesezdaném soužití nebo registrovaném partnerství.
6. Posuďte, zda je otcovství založeno na biologickém nebo právním vztahu. Zabývejte se povahou domněnek otcovství a jejich popíráním.
7. Uveďte, zda mají nezletilí způsobilost k tak závažnému právnímu úkonu, jakým je určení otcovství podle II. domněnky.
8. Posuďte, kdy je dán zájem dítěte na popření otcovství nejvyšším státním zástupcem.
9. Uveďte, zda má rozsudek o popření otcovství konstitutivní nebo deklaratorní účinky, zda působí *ex tunc* (tedy od narození) nebo *ex nunc* (tedy od právní moci).

Příklady k řešení

1) Paní Jana Nováková předložila v porodnici před porodem občanský průkaz své sestry, která se dlouhodobě léčila pro neplodnost. Na základě tohoto

činu byl dítěti vystaven rodný list, kde byla jako matka uvedena žena, jejíž občanský průkaz byl předložen, a jako otec její manžel, neboť se dítě narodilo za trvání manželství. Po návratu z porodnice předala paní Jana Nováková dítě své sestře a jejímu manželovi. Po velmi krátké době se však paní Jana Nováková rozhodla požadovat “své” dítě zpět, avšak manželé jí odmítli vyhovět. Proto podala u soudu žalobu.

a) Posud'te, zda je tato situace řešitelná. Uved'te, jaký význam má právní a biologické rodičovství.

b) Je nutné také popřít otcovství? Zabývej se dvěma variantami:

aa) biologickým otcem dítěte je manžel sestry a biologický poměr tedy odpovídá právnímu vztahu uvedenému v matrice,

bb) biologickým otcem je někdo jiný.

c) Kdo by byl aktivně legitimován k podání žaloby na popření otcovství?

2) Slečna Nina Pokorná se rozhodla porodit s utajením své totožnosti. Bezprostředně po porodu opustila zdravotnické zařízení s úmyslem „dát“ dítě k adopci.

a) Posud'te, zda vznikl porodem statusový vztah matka – dítě. Uved'te, kdo je zákonným zástupcem nezletilého dítěte. Jaké má dítě jméno a příjmení? Co je zapsáno v rodném listě? Může matka „požadovat“ dítě do své péče?

b) Jaká práva má pokrevní otec?

c) Kdy může být dítě svěřeno do péče jiné osoby? Je možné ihned provést tzv. přímé osvojení nezletilého dítěte?

3) Manželství mezi Alenou Novotnou a Vladimírem Novotným bylo zrušeno rozvodem, který nabyl právní moci dne 17. 2. 2004. Dne 24. 5. 2004 porodila matka nezletilého Kamila a jako otce dítěte uvedla Jana Maršálka, který se společně s matkou později dostavil na matriku a zde oba shodně prohlásili, že Jan Maršálek je otcem nezletilého Kamila.

Uveďte, kdo bude v daném případě zapsán do matriky jako otec nezletilého, jaké bude jméno a příjmení dítěte, kdo je jeho zákonným zástupcem a jak je třeba v tomto případě dále postupovat, aby se biologický vztah dostal do souladu s právním stavem.

4) Dne 20. 12. 2004 se dostavila nastávající matka na matriční úřad a společně s Oldřichem Malým. Zde souhlasně prohlásili, že Oldřich Malý je otcem dítěte, které se má narodit. Dne 15. 1. 2005 uzavřela nastávající matka manželství s Josefem Filipem. Dítě se narodilo dne 6. 4. 2005.

Uveďte, kdo bude zapsán do matriky jako otec dítěte.

5) Manželství mezi Zuzanou Matějčíkovou a Jaroslavem Matějčíkem bylo prohlášeno za neplatné rozsudkem, který nabyl právní moci dne 2. 2. 2004. Dne 25. 5. 2004 porodila paní Zuzana Matějčíková dítě. Za otce uvedla svého přítele Karla Nováka.

Uveďte, jaké příjmení bude mít nezl. dítě a kdo bude zapsán do matriky jako otec nezl. dítěte.

6) Pan David Vávra byl rozsudkem městského soudu v Brně prohlášen za mrtvého. Jako den smrti byl v rozsudku uveden 5. červen 2001. Rozsudek nabyl právní moci dne 25. srpna 2004.

Dne 17. ledna 2005 se paní Darině Vávrové narodilo dítě.

Uveďte, ke kterému datu zaniklo manželství a zda bude pan David Vávra zapsán v matrice jako otec nezl. dítěte.

7) Paní Eva Nová se návrhem ze dne 22. 4. 2004 domáhala určení otcovství vůči Janu Kratochvílovi. V žalobě uvedla, že její manželství bylo dlouhodobě hluboce rozvráceno, takže intimní život s manželem ukončila v srpnu 2002. Od té doby je jejich manželství čistě formální svazek, neboť s manželem nežije ve společné domácnosti.

V žalobě dále uvedla, že v říjnu 2002 navázala intimní známost s jiným mužem a dne 2. 2. 2004 se z této dlouhodobé známosti narodil syn Marek. Protože v době rozhodné pro početí dítěte se intimně stýkala pouze se žalovaným, je vyloučeno, aby jiný muž mohl být otcem dítěte.

Uveďte, jak by soud měl ve věci dále postupovat.

8) Manželům Markétě Bílé a Kamilovi Bílém se dne 30. 5. 2004 narodila nezl. Klára. Jelikož pan Kamil pobýval již delší dobu v zahraničí, o narození nezl. Kláry se dozvěděl až v říjnu roku 2004 z dopisu svého kamaráda. Paní Markéta svého manžela o narození dítěte sama neinformovala ani po něm nežádala žádné výživné na nezl. Kláru.

a) Uveďte, kdo je zapsán v matrice na místě rodičů nezl. Kláry.

b) Co byste poradili panu Kamilovi, jehož otcovství k nezl. Kláře je „vyloučeno“.

c) Jak by postupoval soud při určování práv a povinností k nezl. Kláře?

Posuďte případ rovněž vzhledem k § 50 odst. 1 ZR.

9) Nezletilá neprovdaná matka Aneta Lužná porodila dne 21. 4. 2004 dceru Kateřinu. Otcovství k tomuto dítěti nebylo ani za trvání těhotenství, ani později určeno souhlasným prohlášením rodičů.

a) Uveďte, kdo bude zapsán v matrice na místě rodičů nezl. Kateřiny.

b) Dále posuďte, kdo bude o nezl. Kateřinu osobně pečovat. Kdo ji bude zastupovat ?

c) Jaká práva k nezletilé Kateřině má pokrevní otec?

10) Na matriční úřad se dostavila nezl. Anna Langerová a nezl. Michal Minařík, kteří zde hodlali souhlasně prohlásit, že Michal Minařík je otcem dítěte, které se má Anetě narodit.

a) Posuďte, zda mají Aneta a Michal, kteří jsou stále nezletilí, způsobilost k tomuto prohlášení.

- b) Kdo bude zapsán v matrice na místě rodičů novorozeného dítěte?
- c) Jaké ponese novorozenec jméno a příjmení? Kdo o tom rozhodne?
- d) Kdo jej bude zastupovat?

11) Nezletilá šestnáctiletá Mirka Zapletalová porodila dne 24. 3. 2004 nezl. Alžbětu. Otcovství k novorozenému dítěti bylo určeno souhlasným prohlášením matky a jejího přítele, zletilého Jana Kápka.

Uvažte, kdo má právo nezl. Alžbětu vychovávat a spravovat její záležitosti v případě, že Mirka Zapletalová je stále nezletilá a se zletilým otcem dítěte nežije ve společné domácnosti.

12) Nezletilá Gabriela Holčíková se narodila dne 10. 8. 2004. Její matka, Monika Holčíková, nebyla v době narození dítěte provdána. Za otce dítěte označila pana Martina Vyhnálka, který dne 13. 5. 2004 zemřel na následky úrazu, který utrpěl při dopravní nehodě.

Biologičtí rodiče novorozeného dítěte spolu žili v době od září 2000 ve společné domácnosti a měli v úmyslu po narození dítěte uzavřít manželství.

Posuďte, jakým způsobem lze určit otcovství k nezl. Gabriele.

13) Nezletilá Jana Medková, se narodila dne 27. 8. 2000 mimo manželství. Otcovství nebylo určeno, protože biologický otec Adam Šebek o tomto narození nevěděl a matka Martina Medková o určení otcovství neusilovala. Dne 4. 1. 2005 se biologičtí rodiče nezletilé Jany náhodou potkali. Matka otce informovala o narození společného dítěte.

a) Kdo je zapsán v rodném listě nezletilé Jany? Kdo je zákonným zástupcem?

b) Posuďte, zda by mohli biologičtí rodiče souhlasně prohlásit, že Adam Šebek je otcem nezletilé Jany.

c) Jaký vliv by mělo určení otcovství na jméno a příjmení nezletilé Jany? Stal by se Adam Šebek jejím zákonným zástupcem?

14) Nezletilý Martin Mach, nar. dne 4. 1. 2005, zastoupený orgánem sociálně-právní ochrany dětí jako opatrovníkem, se domáhal určení, že žalovaný Michal Dobeš je jeho otcem. Matka nezletilého slyšena jako svědkyně uvedla, že se s žalovaným intimně stýkala od prosince 2003 do května 2004, kdy se rozešli. Od té doby neudržovala intimní styky s jiným mužem.

Žalovaný potvrdil, že se s matkou dítěte stýkal od prosince 2003 do května 2004. Poslední intimní styk spolu měli dne 5. 5. 2004. Poté zjistil, že matka dítěte se na školení intimně stýkala s jiným mužem, a to byl důvod jejich rozchodu. Toto školení se konalo 13. - 15. 4. 2004. Z tohoto důvodu tedy žalovaný namítal, že mu nesvědčí domněnka otcovství podle § 54 odst. 2 zákona o rodině, neboť je zde závažná okolnost jeho otcovství vylučující.

Posuďte, zda žalovanému svědčí domněnka otcovství podle 54 odst. 2 zák. o rodině a jak bude soud dále postupovat.

15) Matka Alena Nováková podala dne 3. 6. 2003 žalobu na určení otcovství ke svému nezl. synovi Alanu Novákovi, nar. dne 2. 4. 2003 proti Robertovi Říhovi. V průběhu řízení bylo výpovědí účastníků řízení prokázáno, že Robert Říha s matkou dítěte udržoval intimní styky v období leden 2001 až září 2002. V září 2002 Robert Říha vztah ukončil, protože se od společných přátel dozvěděl, že v době jeho nepřítomnosti matka udržovala vztah i s jiným mužem a navrhl výslech tohoto muže jako svědka. Krátce po jednání žalovaný dne 7. 10. 2004 náhle zemřel. Opatrovníkem zemřelého byla ustanovena jeho matka, Věra Říhová. Závěr znaleckého posudku z oboru lidské genetiky, který byl proveden na základě odběru genetického vzorku jeho matky vyzněl tak, že otcovství žalovaného muže je prakticky prokázáno. Na základě znaleckého posudku vydal soud tento rozsudek:

I. Určuje se, že žalovaný je otcem nezl. Alana Nováka, nar. dne 2. 4. 2003, z matky Aleny Novákové.

II. Nezl. Alan Novák se svěruje do výchovy matky.

III. Josef Novák, jako prarodič nezl. Alana ze strany matky, je povinen přispívat na jeho výživu částkou 700,- Kč měsíčně vždy do 5. dne v měsíci předem k rukám matky, počínaje 1. 11. 2004.

IV. Jindra Nováková, jako prarodič nezl. Alana ze strany matky, je povinna přispívat na jeho výživu částkou 400,- Kč měsíčně vždy do 5. dne v měsíci předem k rukám matky, počínaje 1. 11. 2004.

V. Alexandr Říha, jako prarodič nezl. Alana ze strany otce, je povinen přispívat na jeho výživu částkou 600,- Kč měsíčně vždy do 5. dne v měsíci předem k rukám matky, počínaje 1. 11. 2004.

V. Věra Říhová, jako prarodič nezl. Alana ze strany otce, je povinna přispívat na jeho výživu částkou 600,- Kč měsíčně vždy do 5. dne v měsíci předem k rukám matky, počínaje 1. 11. 2004.

VI. Alexandr Říha je povinen uhradit na pořízení výbavičky pro nezl. Alana částku 2500,- Kč, to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám matky.

VII. Věra Říhová je povinna uhradit na pořízení výbavičky pro nezl. Alana částku 2500,- Kč, to do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám matky.

Posuďte důvodnost tohoto rozsudku.

16) Manželství mezi Lucií Hladkou a Vilémem Hladkým bylo uzavřeno dne 16. 3. 1998. Dne 1. 8. 2002 se v tomto manželství narodil nezl. Barbora.

Dne 5. 11. 2004 podala matka návrh na rozvod manželství, v němž uvedla, že její manžel, Vilém Hladký, není otcem nezl. Barbory, a proto není třeba upravovat poměry k nezletilému dítěti pro dobu po rozvodu. Tuto

skutečnost potvrdil i Vilém Hladký jako odpůrce, který se současně k návrhu na rozvod manželství připojil.

Uveďte, jak bude soud v daném případě postupovat a jak by měl rozhodnout.

17) Pan Jiří Laštůvka podal dne 4. 3. 2004 návrh na popření otcovství k nezl. Martinovi Laštůvkovi, nar. dne 8. 9. 2003. Otcovství k nezl. bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů dne 9. 6. 2003 před matričním orgánem. V návrhu na popření otcovství navrhovatel uvedl, že není otcem dítěte, protože v době rozhodné pro početí dítěte matku ani neznal, seznámil se s ní teprve, když již byla ve třetím měsíci těhotenství. Otcovství „uznal“ proto, že měl matku velmi rád, chtěl s ní uzavřít manželství a zajistit tak dítěti úplné rodinné prostředí. Protože však mezi nimi došlo ještě před uzavřením manželství k závažným neshodám, manželství neuzavřeli. Protože není biologickým otcem dítěte, podává návrh na popření otcovství.

Posuďte, zda je v tomto případě vůbec možné popřít otcovství a jakým způsobem by mělo být v této věci postupováno.